

ATTRAKTIVE OG ANSVARLIGE RAMMER FOR LIV

MINDRE RESSOURCEFORBRUG,
PLADS TIL NATUR OG KVALITET FOR ALLE

Ekspertgruppen for

NATIONAL ARKITEKTURPOLITIK

Kulturministeriet

Sekretariat:

Kasper Gori Verdoner

Anne Hallenberg

Martin Yhlen

Emma Hjortkjær Hundahl

Lisa Marie Gerdes

ISBN

Digital: 978-87-7960-177-2

Trykt: 978-87-7960-178-9

Publikationen kan hentes på www.kum.dk

Forsidebillede: Haver til Maver. Den almennyttige forening Haver til Maver har med støtte fra Realdania og Frederiksbergfonden skabt Haver til Maver-huset, hvor forskellige mad- og skolehaverrelaterede aktiviteter kan udfolde sig. Med sin placering midt på Frederiksberg og med sin tæthed til fredede bygninger og yderst begrænset plads, har bygningsrenoveringen stillet store krav – både byggeteknisk og myndighedsmæssigt.

Arkitekt: Claus Pryds Arkitekter for Frederiksbergfonden

Foto: Laura Stamer

EKSPERTGRUPPE FOR NATIONAL ARKITEKTURPOLITIK

Pil Høyer Thielst, partner, Lundgaard & Tranberg Arkitekter

Helle Søholt, CEO & founding partner, Gehl

Ellen Braae, professor i landskabsarkitektur, Københavns Universitet

Kent Martinussen, direktør, Dansk Arkitektur Center

Marie Stender, seniorforsker, BUILD Aalborg Universitet

Ellen Højgaard Jensen, tidl. direktør for Byplanlab, underviser på Det Kongelige Akademi

Lene Dammand Lund, rektor, Det Kongelige Akademi

Lars Autrup, direktør, Akademisk Arkitektforening

Anna Mette Exner, indehaver af Anna Mette Exner Arkitektur

Claus Sivager, stadsarkitekt, Frederiksberg Kommune

Sigrid Dahlerup, afdelingschef, Kulturministeriet

FORORD

Ekspertgruppen for National Arkitekturpolitik er nedsat af kulturministeren for at analysere i hvilket omfang arkitekturen i vores byer – såvel store som små – har formået at understøtte det moderne liv. Gruppens kommissorium indeholder tre indsatsområder: Bæredygtig arkitektur i et helhedsperspektiv, aktive bymidter og revitaliserede landsbyer samt boliger til fremtiden.

Vi har løbende involveret fagpersoner, kommuner og branche gennem dialog, møder, oplæg, debatter og arrangementer. Vi har desuden rakt ud til alle landets borgmestre i et open call for at få viden om deres daglige arbejde med arkitektur og planlægning. Godt en tredjedel af kommunerne svarede på call'et og gav et tydeligt og generøst indblik i deres største udfordringer. Det har været et uvurderligt input til vores arbejde.

Vi har udgivet et udfordringsbillede for arkitekturen med ni centrale udfordringer, udskrevet to åbne idékonkurrencer fremtidens parcelhuskvarter og fremtidens bymidte samt iværksat et ambitiøst arkitekturformidlingsprojekt i samarbejde med Dansk Arkitektur Center med spørgsmålet Hvordan skal vi bo i 2050?

Vores endelige afrapportering består af to publikationer:

- En hvidbog med otte dogmer for fremtidens arkitektur.
- Et anbefalingskatalog med 24 forslag til konkrete initiativer i stat, kommuner og branche.

Ekspertgruppen mener, at arkitektur er et samfundsanliggende og en vigtig del af løsningen på aktuelle kriser - både hvad angår klima, biodiversitet og miljø samt behovet for at styrke den sociale sammenhængskraft.

De 8 dogmer, der præsenteres i hvidbogen er Ekspertgruppens bud på indbyrdes afhængige og nødvendige principper for en arkitektur af høj kvalitet, som bidrager til samfundets omstilling og som er skøn for borgerne. Ekspertgruppen ønsker med denne afrapportering at aflevere et visionsdokument for arkitekturen, som har et langt perspektiv og en ambitiøs retning og som kan skubbe på en nødvendig kulturforandring i vores tilgang til planlægning og arkitektur.

For at en national arkitekturpolitik kommer til at leve bør den udbredes og implementeres, hvor det er relevant, herunder i kommunale arkitekturpolitikker og på tværs af branchen. Det bør også sikres, at lovgivning og regler understøtter de samme

overordnede mål og at viden og forskning i bæredygtig arkitektur og byggeri prioriteres og udbredes. Principperne i en national arkitekturpolitik bør også løbende debatteres, justeres og følges op af stat, kommuner og branche, så de fortsat understøtter skønhed og relevans i alle aspekter af vores fælles, fysiske miljø.

Nu er det op til beslutningstagere og branchen, at tage arbejdet videre, så vi ikke ender med et "skrivebordsdokument". Vi har i arbejdet oplevet bred og engageret opbakning til en ambitiøs retning for arkitekturen.

Afslutningsvist vil vi takke kulturministeren for at sætte fokus på arkitekturens potentiale og samfundsmæssige betydning samt de borgmestre og kommuner, eksperter og engagerede parter, som har bidraget til vores arbejde.

NI UDFORDRINGER:

1. Vi får for lidt arkitektonisk kvalitet for de penge og ressourcer, vi benytter
2. Vi mangler udvikling, formidling og anvendelse af nye bæredygtige løsninger i arkitekturen
3. Vi mangler forbindelse til naturen i det byggede miljø
4. Vores bymidter mangler liv
5. Vi har for mange tomme huse uden en plan
6. Vores areal er begrænset og det åbne land er under pres
7. Boligernes ressourceforbrug er for højt
8. Vi bor blandt dem vi ligner og mødes mindre på tværs af sociale skel
9. Vores almene boliger rummer et uforløst potential

INDHOLD

I. ATTRAKTIVE OG ANSVARLIGE RAMMER FOR LIV

MINDRE RESSOURCEFORBRUG, PLADS TIL NATUR OG KVALITET FOR ALLE . 8

II. OTTE DOGMER FOR ATTRAKTIVE OG ANSVARLIGE RAMMER FOR LIV ... 11

#1 PRIORITER OMHU OG SKØNHED 12

#2 VEDLIGEHOLD, RENOVER OG TRANSFORMER 16

#3 BYG CIRKULÆRT 20

#4 SKAB PLADS TIL NATUR I BYERNE 26

#5 STYRK HELHEDSORIENTERET AREALPLANLÆGNING 30

#6 DYRK LOKALE VÆRDIER OG KULTURARV 34

#7 SKAB MANGFOLDIGE BOLIGTYPER..... 38

#8 PRIORITER NY, FORPLIGTENDE KOORDINERING 44

III. SCENARIER FOR FREMTIDENS ARKITEKTUR 48

**ATTRAKTIVE OG ANSVARLIGE
RAMMER FOR LIV:** MINDRE
RESSOURCEFORBRUG, PLADS TIL
NATUR OG KVALITET FOR ALLE

ATTRAKTIVE OG ANSVARLIGE RAMMER FOR LIV: MINDRE RESSOURCEFORBRUG, PLADS TIL NATUR OG KVALITET FOR ALLE

I dag står vi med en række store samfundsudfordringer – lokalt og globalt. De voksende og mærkbare konsekvenser af klimaforandringerne, miljø- og biodiversitetskriserne og den demografiske udvikling i by og på land påvirker rammerne for vores liv, vores boliger, byer og landskaber.

Arkitektur udgør rammerne for vores liv og samfund. Det er de steder, vi bor, arbejder og går i skole; det er vores bygninger, byrum og landskaber. Arkitekturen påvirker vores sundhed og fællesskaber, og den er samtidig en fysisk påmindelse om vores historie, idealer og værdier.

Danmark har en stærk arkitekturtradition, hvor der er blevet bygget med stor omhu og i høj kvalitet. Dette er kvaliteter, som har gjort dansk arkitektur kendt og efterspurgt i udlandet. Og det er kvaliteter, der for eftertiden står tilbage som en del af vores kollektive hukommelse og identitet – vores kulturarv.

Opførelse, renovering og drift af bygninger udgør en stor del af Danmarks forbrug af energi og ressourcer; og når vi udbygger vores byer med ny arkitektur, tager vi plads fra naturen og biodiversiteten. Derfor er arkitekturen en vigtig del af svaret på de store samfundsudfordringer.

Arkitektur kan være med til at udvikle forestillinger om attraktive fremtider, som taler til os på overbevisende og sanselige måder. Arkitektur kan forene forskellige hensyn, vise nye muligheder, skabe forandring, og give håb om fremtiden.

Men det kræver, at der sættes en ny og ambitiøs national retning for arkitekturen, og dermed også for hvor og hvordan vi bygger og kan leve og bo i fremtiden: Attraktive og ansvarlige rammer for liv - mindre ressourceforbrug, plads til natur og kvalitet for alle.

HVORDAN KAN ARKITEKTUR HAVE ET MINDRE RESSOURCEFORBRUG?

På Thoravej 29 i København er en tidligere kommunal kontorbygning transformeret ud fra et princip om, at bygningen skal genanvende sig selv. Transformationsprojektet viser, hvordan vi kan mindske ressourceforbruget, når vi bygger. Eksempelvis bruges tidligere betondæk på ny til trapper og inventar.

Arkitekt: Pihlmann Architects
for Bikubenfonden.

Foto: Emilie Beck Vestergaard.

For at opnå *arkitektur med mindre ressourceforbrug* skal vi bruge mindre areal, så der bliver plads til natur og biodiversitet, og færre nye materialer, så vi ikke udtømmer jordens ressourcer, når vi bygger. Målet er at skabe arkitektur af kvalitet, som vi holder af og passer på.

HVORDAN KAN ARKITEKTUR GIVE PLADS TIL NATUR?

Behovet for at håndtere øget nedbør og ønsket om at skabe et lokalt mødested har ledt til projektet Grønningen NV

– Bispeparken i København. Det nye åndehul, som tidligere var en stor græsplæne, kan tilbageholde 3000 m³ vand. De mange lavninger, som holder nedbøren midlertidigt tilbage, giver ikke kun rum til ny og bæredygtig bynatur, de giver også rum til sociale aktiviteter. I udformningen af projektet har der været lagt stor vægt på inddragelse af områdets beboere.

Arkitekt: SLA for Københavns Kommune. Øvrige: Kerstin Bergendal (kunstner) og Efterland (arkitekt).
Foto: SLA

For at opnå *arkitektur, der giver plads til natur*, skal vi ændre tilgangen til vores planlægning og brug af areal i byer, byrum og bygninger. Vi skal skabe større sammenhængende naturarealer, som øger og styrker biodiversiteten og aktivt forholde os til, hvordan vi placerer bygninger og (energi-)anlæg nænsomt i landskabet. Vi skal også sørge for, at vi oplever naturen i vores byrum, og at naturen tænkes med i klimatilpasningen af vores byer og landskab.

For at opnå en *arkitektur, der giver kvalitet for alle*, skal vi skabe fysiske miljøer, vi har lyst til at leve og være i. Vi skal skabe steder, bygninger og rum, som er socialt inkluderende og skaber møder på tværs af sociale skel.

HVORDAN KAN ARKITEKTUR GIVE KVALITER FOR ALLE?

Troldhedestien i Kolding viser, hvordan et rekreativt sted kan gøres attraktivt for alle borgere. En tidligere jernbanestrækning er blevet til en rekreativ og sanselig stiforbindelse. De nye mødesteder med shelters, toiletter og opholdsplatforme er skabt ud fra principper om universelt design.

Arkitekt: LYTT Architecture for Kolding Kommune.
Foto: Steffen Stamp.

OTTE DOGMER FOR ATTRAKTIVE OG ANSVARLIGE RAMMER FOR LIV

De otte dogmer viser tilsammen en vej til *Attraktive og ansvarlige rammer for liv* – mindre ressourceforbrug, plads til natur og kvalitet for alle.

MINDRE RESSOURCEFORBRUG

- # 1 PRIORITER OMHU OG SKØNHED
- # 2 VEDLIGEHOLD, RENOVER OG TRANSFORMER
- # 3 BYG CIRKULÆRT

PLADS TIL NATUR

- # 4 SKAB PLADS TIL NATUR I BYERNE
- # 5 STYRK HELHEDSORIENTERET AREALPLANLÆGNING

KVALITET FOR ALLE

- # 6 DYRK LOKALE VÆRDIER OG KULTURARV
- # 7 SKAB MANGFOLDIGE BOLIGTYPER
- # 8 PRIORITER NY, FORPLIGTENDE KOORDINERING

Dogmernes rækkefølge er ikke et udtryk for en rangordning; de understøtter hinanden og viser sammen vejen til en attraktiv og ansvarlig arkitektur.

#1

PRIORITER OMHU OG SKØNHED

House 14a. Spor fra skiftende tider i forbindelse med en transformation af et enfamiliehus opført i 1951. Transformationen foregik i tæt samarbejde mellem bygherre, arkitekt og håndværkere. Projektet vandt Arne-prisen i 2024.

Projekt: Pihlmann Architects
i samarbejde med Marianne Krogh.

Foto: Hampus Berndtson.

MINDRE RESSOURCEFORBRUG: **PRIORITER OMHU OG SKØNHED**

Vi skal gøre os umage. Byggeri bruger økonomiske og materielle ressourcer, producerer affald og indtager areal, der i stedet kunne være natur eller rum til fællesskaber. Også det færdige resultat – bygninger, byrum og ændrede landskaber – påvirker vores liv og fællesskaber. Når der bygges, varetages der derfor et stort samfundsansvar, fordi det byggede bruger ressourcer og står i mange år fremover som rammerne for vores samfund og liv. Derfor skal de bygninger, byrum og landskaber, vi skaber, ikke tære uholdbart på vores fælles og begrænsede ressourcer, men i stedet give noget tilbage og skabe attraktive rammer for vores liv og samfund.

Det kræver omhu at skabe en kvalitet, som er holdbar, brugbar og dermed skøn. Alt, der ny- eller ombygges og planlægges skal bidrage til fællesskabet. Dette indebærer, at alle mennesker på tværs af forskellige behov tænkes med i udviklingen af vores fysiske omgivelser. Det kræver både prioritering, økonomi samt en kulturforandring, der afspejler alvoren og ansvaret i vores tilgang til byggeri.

Omhu med materialer og håndværk og blik for ressourcetrækket, det funktionelle og æstetiske giver langsigtet holdbarhed. Skønhed er her en vigtig parameter, da vi ved, at det vi holder af og trives i, passer vi på. Arkitektur, der er skøn, er langtidsholdbar og dermed mere bæredygtig. Det, vi bygger i dag, skal have en kvalitet, der gør, at vi fremover passer på det.

Eksemplerne peger på, at vi er i gang med en omstilling, men der er behov for at disse eksempler understøttes og bliver flere og mere udbredt, hvis vi skal fremme og skærpe et fornyet fokus på arkitektonisk kvalitet.

TRANSFORMATION AF TIDLIGERE SKOLE TIL FORSKNINGSCENTER

En tidligere skole på Djursland er transformeret til Hedeskov Center for Regenerative Practice. I transformationen genanvendes materiale fra bygningen samt naturlige- og lokale materialer, som er dyrket og fundet i området.

Transformationen er en del af et forskningssamarbejde mellem Djernes & Bell, Local Works Studio, Aalborg Build og Hedeskov Center for Regenerative Practice.

Arkitekt: Djernes & Bell for Hedeskov Center for Regenerative Practice.

Foto: Johan Dehlin.

OMHU VED FORNYELSE AF GRØNNE OMRÅDER I URBANPLANEN

Remiseparken af BOGL er en nænsom fornyelse af de eksisterende grønne områder i Urbanplanen på Amager. Projektet har vundet Dansk Landskabspris 2021, bl.a. med begrundelsen *"Remiseparken tilbyder kvalitetssans, rum, æstetik og oplevelser ud over det sædvanlige og er et udsøgt eksempel på, hvordan mange forskelligartede hensyn, funktionskrav og ønsker forbilledligt kan forenes i et samlet oplevelsesrigt værk."*

Arkitekt: BOGL for Københavns Kommune.

Foto: Mikkel Eye.

NY TILGANG TIL STORSKALA BYGGERI – KONTORBYGGERI I TRÆ

I Odense får otte statslige institutioner sæde i Danmarks største træbygning. I forbindelse med udbuddet ønskede Bygningsstyrelsen at udfordre branchen på, hvor langt man kan gå i forhold til træbyggeri i storskala, ved at stille krav om, at de bærende konstruktioner skulle opføres i træ.

Arkitekt: C.F. Møller Architects

Foto: C.F. Møller Architects.

BYGGE- OG ANLÆGSSEKTORENS RESSOURCETRÆK FORPLIGTER TIL OMHU

Klimapartnerskabet for bygge- og anlægssektoren anslår, at bygninger, broer og veje står for 30% af Danmarks CO2-udledning. Godt 20 % kommer fra opvarmning og drift af bygninger og 10 % stammer fra produktion af byggematerialer samt bygge- og anlægsprocessen. Nedrivning er ikke inkluderet i ovenstående forbrug. Denne CO2-udledning kalder på en forandret kultur, holdning og tilgang til forvaltningen af vores ressourcer i arkitekturen, herunder byggeri og planlægning.

"Det er svært at forestille sig, at mennesker om bare 100 år, vil skatte det, vi bygger i dag, lige så højt som vi skatter de gamle huse i Køge By."

"Det er en udfordring for byudviklingen, at en god businesscase ofte trumfer omhuen. Det, der er det nemmeste og billigste i dag, er sandsynligvis ikke det, der er smukt i fremtiden."

Open call tilbagemelding fra Køge Kommune.

Læs mere: Ekspertgruppens Udfordringsbillede for arkitekturen.

#2

VEDLIGEHOOLD, RENOVER OG TRANSFORMER

Fabers Fabrikker i Ryslinge. Eksempel på transformation af industribygninger til boliger i Ryslinge. Projektet som vandt Renovérprisen i 2022 var et samarbejde mellem Arcgency og Ekolab og Aarhus Arkitektskole.

Arkitekt: Arcgency for Faaborg-Midtfyn Kommune
Foto: Rasmus Hjortshøj.

MINDRE RESSOURCEFORBRUG:

VEDLIGEHOOLD, RENOVER OG TRANSFORMER

Vi skal skabe en ny grundlæggende præmis for byggeriet: at vi vedligeholder, renoverer og transformerer i stedet for at bygge nyt. Vores nye byggeskik skal tage udgangspunkt i, at hovedparten af vores fremtidige bygninger, anlæg og strukturer allerede står her. Vi skal derfor altid afsøge mulighederne i det eksisterende, inden der bygges nyt.

Samtidig rummer vores eksisterende byggeri kvaliteter og vigtig kulturarv. Når vi river ned for at bygge nyt, risikerer vi at miste det, der gør Danmark særligt. Vi skal udvide vores blik for, hvad der er kulturarv, og se kvaliteterne i de steder, der allerede findes: Det kan være parcelhuset, vi bor i, byens funktionstømte industribygninger eller den gamle landsbyskole.

Det kræver både, at vi udvider vores syn på, hvad der er værd at bevare og videreudvikle, og at vi bliver bedre til at håndtere de udfordringer, der kan opstå, når man bygger om og bygger til.

Vi har allerede i dag eksempler på, hvordan funktionstømte bygninger benyttes innovativt til nye formål eller hvordan nænsom renovering af kulturarv kan se ud. Eksemplerne i hvidbogen skal tjene til inspiration og efterfølgelse, når vi skal vedligeholde, renovere og transformere fremfor at rive ned og bygge nyt.

HVAD GØR VI MED TOMME BYGNINGER?

Vi har for mange tomme huse uden en plan. Den tomme bygningsmasse kan potentielt udnyttes som en ressource. En strategisk prioritering af bygningsmassen med udgangspunkt i bygningernes arkitektoniske kvalitet og sammenhæng i landskabet kan pege på, hvordan bygningsmassen håndteres.

"Internethandel, et overdækket butikscenter, i større byer dagligvarebutikker uden for midtbyen har funktionsudtømt bymidten i Farsø."

"Mange huse står tomme – især stueetager er udsatte, fordi hovedgadens trafikmængde gør, at der er vej, cykelsti og fortov helt frem til facaderne og derfor intet privatliv."

Open call tilbagemelding fra Vesthimmerlands kommune.

Læs mere: Ekspertgruppens Udfordringsbillede for arkitekturen.

TRANSFORMATION AF TIDLIGERE GARDINFABRIK TIL BOLIGER

Fabers Fabrikker i Ryslinge. Eksempel på transformation af industribygninger til boliger i Ryslinge. Projektet, som vandt Renovérprisen i 2022 var et samarbejde mellem Arcgency og Ekolab, og Aarhus Arkitektskole.

Arkitekt: Arcgency for
Faabord-Midtfyn Kommune
Foto: Rasmus Hjortshøj.

PARCELHUSET UNDER UDVIKLING: TRANSFORMATION AF ET PARCELHUS, KONKURRENCEFORSLAG

Et transformeret parcelhus, der kan bruges til beboelse gennem generationer. Konkurrenceforslaget fremhæves af dommerkomitéen, da det bygger på et modulært byggesystem og illustrerer, hvordan parcelhustypologien kan transformeres. Forslaget er udarbejdet af Mathias Overgaard Nielsen og Mattis Lande Esdaile ved idékonkurrencerne *Bymidten i fremtiden* og *Parcelhuskvarteret i fremtiden* udskrevet af Ekspertgruppen for National Arkitekturpolitik. Forslaget blev tildelt en 2. præmie.

Forslag og visualisering:
Mathias Overgaard Nielsen og
Mattis Lande Esdaile

HØJE-TAASTRUP RÅDHUS: FRA PLANLAGT NEDRIVNING TIL BOLIGER

I Høje Taastrup er der taget beslutning om at bevare det tidligere rådhus frem for at rive ned og bygge nyt. Det tidligere rådhusmiljø bliver i stedet transformeret til boliger.

Arkitekt: Lendager og Thing & Brandt Landskab for Ikano Bolig.
Visualisering: Lendager.

NÆNSOM VEDLIGEHOOLD: NY KIRKEDØR I RYNKEBY KIRKE

Den nye dør tager udgangspunkt i den gamles dimensioner og detaljer og skaber en nyfortolkning af den oprindelige dørs overflade, hvor ornamentet opstår af håndværket. Den oprindelige dør er fra 1500-tallet og den nye er skabt med en omhu, der forhåbentlig gør den lige så holdbar.

Arkitekt: Verna for Rynkeby Kirke.
Foto/visualisering: Verna.

#3

BYG CIRKULÆRT

Travbyen i Billund: Implementering af nye metoder og materialer i byggeriet kræver ny viden og viljen til at implementere nye hensyn i byggeprocessen. Det Grønne Fælleshus bruges som forsøgshus for materialer og byggetekniker som føres videre i det øvrige byggeri i Travbyen. Bl.a. bruges stampet ler og genbrugstræ til husets vægge og gulve samt hamp som isolering. Huset er endvidere designet for adskillelse med henblik på genanvendelse af byggematerialer.

Arkitekt: ReVærk for KIRKBI
Foto: Jan Haaning Thomsen

MINDRE RESSOURCEFORBRUG:

BYG CIRKULÆRT

Vi skal omstille os til et cirkulært og biogent byggeri. Det kræver, at vi altid først afsøger, om det er muligt at bruge materialer fra de bygninger vi allerede har bygget og som kan indgå i et cirkulært kredsløb, hvor f.eks. mursten og træ genanvendes i en ny bygning. Det betyder desuden, at de materialer vi anvender, skal være genanvendte eller biogene og udvundet uden negativ påvirkning på omgivelserne.

Der skal udvikles en byggeskik baseret på både cirkulære og biogene materialer, der er udvundet og produceret lokalt og i balance med stedets økosystemer, natur og de planetære grænser. Med de nye byggematerialer skal der følge en ny byggeskik. Det skal sikres, at denne kommer i anvendelse - både ved at blive udbredt og gjort tilgængelig, og ved at de løsninger, som følger af en ny byggeskik, er bygbare og kan forsikres.

Eksemplerne i hvidbogen giver konkrete bud på cirkulære løsninger og design for adskillelse, herunder genbrug af kasserede eller lokalt udvundne byggematerialer. Eksemplerne kan danne grundlag for en ny tænkning og tilgang til brug af brug og genbrug af materialer.

HVORFOR KOMMER LØSNINGERNE IKKE I ANVENDELSE?

Vi mangler udvikling, formidling og anvendelse af nye bæredygtige løsninger i arkitekturen. Det er en udfordring, at der mangler gennemsigtighed, overblik, sammenhæng og kompetencer i forhold til at kunne navigere og udnytte reglernes mulighedsrum, når nye og bæredygtige arkitektoniske løsninger skal implementeres. Det er også en udfordring, at regler, standarder og krav kan være modstridende, unødigt komplekse og endda virke mod hensigten og derved være barrierer for innovative, projektilpassede løsninger (kilde: Strateginetværk for Bæredygtigt Byggeri).

"Arkitektonisk ligger der en stor opgave i at tilpasse såvel transformerede bygninger som ombygninger med et større forbrug af genbrugsmaterialer eller biogene materialer til byen."

"Kulturelt ligger der en udfordring i fremover at bo på mindre plads og udvikle nye og mere fleksible boligtyper, der understøtter den tættere og klimavenlige by."

Open call tilbagemelding fra Odense Kommune.

Læs mere: Ekspertgruppens Udfordringsbillede for arkitekturen.

DANMARK ER KUN 4 % CIRKULÆRT

Ifølge the Circular Gap Report er Danmarks økonomi kun 4 % cirkulær. Dette lave tal indikerer, at vi forbruger for meget og genbruger for lidt. Hvert år forbruger Danmark 142,2 mio. tons jomfruelige materialer svarende til 24,5 tons pr. person. Dette er et godt stykke over gennemsnittet i EU, som er på 17,8 tons pr. person og det globale gennemsnit på 11,9 tons pr. person (Kilde: Circularity Gap Report).

FRA SKRALD TIL MURSTEN

Cecilie Morsbøl og Thelma Slaatto vandt Arkitektforeningens prisopgave 2024: *Udsyn*. De undersøgte, hvordan frasorteret og kasseret beton kan genanvendes i et konventionelt byggesystem. Undersøgelsen viste at, kasseret beton kan tilskæres til smukke mursten.

Arkitekt: Cecilie Morsbøl og Thelma Slaatto.

Foto: Slaatto Morsbøl.

**DESIGN FOR ADSKILLELSE:
FRILUFTSBYGNING
SILKEBORG**

I bygningen er træ brugt som gennemgående tema - både visuelt, men også i konstruktionen af House of Nature. Derudover er bygningen designet for adskillelse hvorved bygnings-elementerne kan genbruges i en anden sammenhæng og dermed indgå i et cirkulært kredsløb.

Arkitekt: ReVærk for Silkeborg
Højskole.

Foto: Anders Rajendiram.

NY HAVESTI AF GAMLE FORTOVSFLISER

Havesti med afskæringer
af fortovsfliser fra
lokalområdet, som er
indsamlet af gruppe-aja.

Arkitekt: gruppe-aja for
Marianne Krogh

Foto: Julie Lecuelle,
gruppe-aja.

EN FREMTID HVOR VI GENBRUGER BYGGEMATERIALER, KONKURRENCEFORSLAG

Visualisering af en værdicentral med genbrugsbyggematerialer. Konkurrenceforslag af Nordpil Arkitekter ved idékonkurrencerne *Bymidten i fremtiden* og *Parcelhuskvarteret i fremtiden* udskrevet af Ekspertgruppen for National Arkitekturpolitik.

Forslag og visualisering: Nordpil Arkitekter (visualisering genereret vha. kunstig intelligens).

#4

SKAB PLADS TIL NATUR I BYERNE

Karens Minde Aksen i Københavns Sydhavn er et eksempel på, hvordan arkitekturen kan skabe et attraktivt rekreativt byrum for borgere samtidig med at konsekvenserne af klimaforandringerne håndteres.

Arkitekt: Schønherr for Københavns Kommune og HOFOR.

Foto: Schønherr - Thomas Vesterbæk.

PLADS TIL NATUR:

SKAB PLADS TIL NATUR I BYERNE

Vi skal have natur og biodiversitet i vores bymiljøer og styrke menneskers naturfølelse og rekreation. Al byudvikling og klimatilpasning skal ske på naturens præmisser. Det kræver, at vi forholder os til naturen og landskabets sammenhænge, herunder topografi, naturlige vandsystemer og biodiversiteten, når vi planlægger hvor og hvordan, der bygges.

Større og sammenhængende naturområder i byerne kan hjælpe til at holde temperaturen nede i varme somre, sikre nedsivning af nedbør, gøre plads til vandet og har en påviselig gavnlig effekt for vores sundhed og trivsel. Der ligger store potentialer i at gøre plads til naturen på strategisk udvalgte steder – f.eks. i forhold til landskabets udformning, stigende havvands- og grundvandsspejl. Eller i forhold til at skabe sammenhængende kiler eller korridorer, så naturen kan forbindes til de store arealer uden for byerne, hvor biodiversiteten skal have plads.

Mennesker er grundlæggende afhængige af og forbundne med naturen, og vores bygninger og byer skal afspejle denne afgørende relation. At mærke naturen dér, hvor vi bor og færdes giver rekreative kvaliteter og styrker vores naturfølelse, som igen bidrager til forståelsen af, at vi som mennesker er forbundet med naturen.

Eksemplerne i hvidbogen peger på, at det er muligt at skabe grønne rekreative byrum for borgerne, og at disse byrum samtidig kan understøtte håndtering af konsekvenserne af klimaforandringerne især problemstillinger vedrørende vand.

KLIMASIKRING OG NATURFØLELSE I BYEN

Karens Minde Aksen.

Arkitekt: Schønherr for
Københavns Kommune
og HOFOR.

Foto: Schønherr - Juan Palma.

GRØNT FÆLLESRUM I BOLIGOMRÅDE

Gellerup Bypark har gjort et boligområde skønnere og grønnere. Med det nye udendørs fællesrum for områdets beboere og besøgende, er der bl.a. er taget højde for biodiversitet, klima, trivsel og social sammenhængskraft.

Arkitekt: SLA og Effekt for
Brabrand Boligforening.
Foto: Anders Kavin.

NYT GRØNT ÅNDEHUL

H.C. Andersens Have i Odense af MASU Planning vandt Dansk Landskabspris 2023. Juryens motivation lød blandt andet:

"De fem indgange fra de omkringliggende gader er alle åbne og inviterer byens borgere og besøgende til at tage en grøn smutvej eller en pause fra hverdagens travlhed."

Kilde: Danske Landskabsarkitekter.
Arkitekt: MASU Planning for
Odense Kommune.
Foto: Rasmus Hjørshøj

LANDSKAB I ET PARCEL-HUSKVARTER, KONKURRENCEFORSLAG

Konkurrenceforslag af GXN ved idékonkurrencerne *Bymidten i fremtiden* og *Parcelhuskvarteret i fremtiden* udskevet af Ekspertgruppen for National Arkitekturpolitik. Forslaget, som bl.a. havde fokus på fysiske tiltag, der inspirerer til en mere bæredygtig adfærd, blev tildelt en 2. præmie.

Forslag og visualisering: GXN.

VI MANGLER FORBINDELSE TIL NATUREN I DET BYGGEDE MILJØ

I takt med at vores byer vokser i både højden og bredden, og vi bor stadig tættere, presses landskabet omkring byerne, og i byerne bliver rummene mellem bygningerne trængt. Byerne mister sine grønne områder og åbne rum. Der opstår en brugsmæssig og følelsesmæssig distance til naturen, når vi ikke ser og mærker den. Derudover sætter byudviklingens manglende fokus på det underliggende landskab og naturens tilstedeværelse den danske flora og fauna under pres. Det udfordrer også klimatilpasningen og håndteringen af vand og stigende temperaturer. Årsagerne til biodiversitetens konstante tilbagegang skyldes ifølge Biodiversitetsrådet først og fremmest mangel på plads af en vis kvalitet og utilstrækkelig beskyttelse mod direkte og indirekte presfaktorer og trusler.

"Mange gadeforløb i byer er præget af manglende begrønning, manglende tæthed omkring gaden, ofte med en uskøn karakter af blandet erhverv og beboelse. Det giver en arkitektonisk udfordring med at gøre det til en levende grøn gade."

Open call tilbagemelding fra Hillerød kommune.

Læs mere: Ekspertgruppens Udfordringsbillede for arkitekturen.

#5 STYRK HELHEDSORIENTERET AREALPLANLÆGNING

Vandets Veje. Et team bestående af tegnestuerne Schønherr og Pax, land inspektørvirksomheden LE34 og kunsthistoriker Jacob Wamberg har vundet arkitektkonkurrence udskrevet af Arkitektforeningen og Dreyers Fond. Formålet med konkurrencen var, at skabe konkrete visioner og scenarier for, hvordan områder som oversvømmes, kan omdannes til naturrige og attraktive områder for bosætning og lokal dyrkning af fødevarer.

Arkitekt: Schønherr og Pax.
Visualisering: Schønherr.

PLADS TIL NATUR:

STYRK HELHEDSORIENTERET AREALPLANLÆGNING

Danmarks areal er under pres, og vi skal gentænke vores arealplanlægning. Vi skal fortætte i byerne og give plads til natur og biodiversitet. Vi skal hindre, at vores byer spreder sig unødigt og inddrager stadig mere areal. Det gælder både byerne, som vokser i størrelse på grund af øget velstand og urbanisering, såvel som de byer som vokser trods stagnation eller ligefrem tilbagegang i befolkningen. Uanset årsag forbruges det allerede begrænsede areal på naturens bekostning - og der er god plads til videre udvikling inden for de eksisterende byer.

Vi skal gentænke og udnytte det areal, vi allerede har bebygget og udlagt til bebyggelse. Både ved at bruge de eksisterende bebyggede kvadratmeter, byområder og infrastruktur - f.eks. industriområder og storskala indkøbscentre i byernes periferi. Vi kan også fortætte i byerne ved at bygge mellem og oven på de bygninger og strukturer, der allerede findes.

Når arealforbruget begrænses ved fortætning, kan dette både bidrage til at skabe sammenhængende naturarealer, som er forudsætningen for øget biodiversitet. Det koncentrerer også livet i byernes bymidter og boligområder og styrker derved byernes sammenhængskraft. Visse steder kan der også være behov for at afvikle byområder, landsbyer og mindre bebyggelser på grund af manglende efterspørgsel eller klimaforandringer.

Viden om landskaber, natur og biodiversitet samt udsatte områder for klimaforandringer (f.eks. havvandsstigninger), kan danne grundlag for, hvor og hvordan vi skaber mere natur, klimasikrer og placerer energianlæg, infrastruktur, og samarbejder på tværs af kommunegrænser.

Eksemplerne i hvidbogen peger på, at helhedsorienteret planlægning kan bidrage til en gentænkning af arealforbruget, herunder inspirere til bedre arealudnyttelse og klimasikring.

KYSTBESKYTTELSE PÅ TVÆRS AF KOMMUNEGRÆNSER

Vallensbæk, Greve, Ishøj og Brøndby kommuner er gået sammen om at styrke stormflodsbeskyttelsen i Køge Bugt Strandpark.

Kilde: Brøndby Kommune.

Foto: Henrik Hedelund.

UDVIKLINGSPLAN MED FOKUS PÅ LOKALE VÆRDIER OG KLIMASIKRING

LYTT Architecture har udarbejdet en samlende udviklingsplan for Faaborg Havn og by. I planen dyrkes de lokale værdier, hvilket bl.a. indebærer at den gamle slagtergrund og tilbageværende bygninger genanvendes. Udviklingsplanen bruger også byens naturlige topografi og højderyg som udgangspunkt for klimasikring.

Arkitekt: LYTT Architecture for Faaborg-Midtfyn Kommune.

Foto: Faaborg-Midtfyn kommune.

FORTÆTNING I ET PARCELHUSKVARTER, KONKURRENCEFORSLAG

Ved at fortætte og dele flere areal- er mindskes pladsforbruget. Konkurrenceforslag af Efterland og TOAST ved idékonkurrencerne Bymidten i fremtiden og Parcelhuskvarteret i fremtiden udskrevet af Ekspertgruppen for National Arkitekturpolitik. Forslaget som gav et nytænkende bud på at fortætte parcelhuskvarterer og samtidig styrke både boligdiversitet og sociale mødesteder, blev tildelt en 1. præmie.

Forslag og visualisering: Efterland og TOAST

DANMARKS AREAL ER UNDER PRES

Danmarks areal er en knap ressource, og der er i stigende grad mangel på plads til at håndtere de mange pladskrævende aktiviteter, herunder bosætning, landbrug, infrastruktur og energiforsyning. Samtidig har vi stadig et mere akut behov for at øge arealet til natur og biodiversitet.

Ifølge KL er 99,7 % af Danmarks areal omfattet af en interesse med betydning for anvendelsen af landets arealer (kilde: KL). Teknologirådet nåede i 2017 frem til, at de vedtagne planer og mål for Danmarks areal, samt forventninger og ønsker til fremtidens udvikling, tilsammen fylder 130-140 % af Danmarks areal (kilde: Teknologirådet). Disse behov er med bl.a. klimaforandringer og VE-anlæg steget betydeligt i den mellemliggende periode.

"En stor udfordring er at vi i dag udnytter vores arealer for dårligt, når der bygges nyt. Der er enormt pladsspild til bufferzoner, uprogrammerede mellemrum, hegn osv."

- "Den dårlige udnyttelse betyder samlet set at vi har enorm byspredning med alt hvad det indebærer af øgede transportbehov, store anlægsudgifter til veje, belysning mv."

"Arkitekturen bør rumme svar på hvordan vi undgår dette i fremtiden, hvor alle arealer skal udnyttes bedst muligt for at vi har plads til grønne energianlæg, klimatilpasning, fødevareproduktion m.v."

Open call tilbagemelding fra Esbjerg kommune.

Læs mere: Ekspertgruppens Udfordringsbillede for arkitekturen.

NYT BLIK PÅ HELHEDS-ORIENTERET

PLANLÆGNING: FINGERPLAN 2.0

Vandkunstens vindende forslag *'En decentral organisme vokser frem'*. Forslaget tager hele den måde, vi planlægger byer på op til revision. Udviklingen skal fremover ske på vandets og naturens præmisser. Det involverer både kystbeskyttelse, stop for bebyggelse i lavlandsområder og tilbagerækning fra særligt udsatte områder og kyststrækninger.

Idekongkurrencen om Fingerplan 2.0 er udskrevet af Arkitektforeningen med støtte fra Dreyers Fond.

Arkitekt: Vandkunsten.

Visualisering: Vandkunsten.

#6

DYRK LOKALE VÆRDIER OG KULTURARV

Omdannelse af en udtjent
pumpestation i Skjern.

Arkitekt: Johansen Skovsted
Arkitekter for Ringkøbing-Skjern
Kommune
Foto: Rasmus Norlander

KVALITET FOR ALLE:

DYRK LOKALE VÆRDIER OG KULTURARV

Vi skal udvikle vores byer, landsbyer og landdistrikter med forståelse for den lokale kulturhistorie og byggeskik og bygge videre på de stedspecifikke værdier. Det kan være adgangen til landskabet, lokale praksisser eller de bygninger, der allerede står. Der findes værdier både i de mindre samfund og i de store byer, som vi skal bygge videre på.

De lokale værdier og kulturarven bør være udgangspunkt for udvikling. Når vi bygger og planlægger, står vi på skuldrene af og går aktivt i dialog med, den historie og de værdier, som vores landskaber, bymiljøer, bygninger og materialer rummer. Det kan være en særlig lokal industribygning, snørklede gadeforløb i bymidten eller det bakkede istidslandskab.

Vi har meget bygningsmasse, som er truet af forfald og nedrivning. Den har imidlertid også værdi - både funktionelt, materialemæssigt og arkitektonisk samt kulturhistorisk for lokalmiljøet. Med forfald og nedrivning mister vi vores kollektive hukommelse - foruden det kulturhistoriske og materialemæssige tab. Der er mange byggede strukturer, der enten har en kvalitet eller ligefrem er bevaringsværdige, som vi skal blive bedre til at værdisætte og genbruge.

Når vi dyrker det lokale og kulturarven, er det både bæredygtigt, fordi vi bruger mindre ved at genbruge og videreudvikle det, der allerede findes, men også attraktivt: Kulturarven er med til at styrke vores tilhørsforhold, stolthed og identitet og er derfor afgørende for, hvor vi vil bo, og hvilke steder vi besøger.

Eksemplerne i hvidbogen peger på, at der ligger et stort potentiale i at bruge eksisterende bygninger og kulturarv som afsæt for nye initiativer.

NYE DANSEHALLER I HISTORISKE RAMMER

Det gamle kedelhus i Carlsbergbyen lægger i dag hus til Dansehallerne, som er en ny scene for samtidsdans og -koreografi.

Arkitekt: Mikkelsen Arkitekter
for Bygningsfonden Kedelhuset.

Foto: Adam Mørk.

FRA PUMPESTATIONER TIL NY NATURDESTINATION

Omdannelse af tre udtjente pumpestationer i Skjern til nye besøgsfaciliteter, der skaber bedre adgang til det omkringliggende landskab. Pumpestationerne er blevet mere indbydende for besøgende gennem til- og ombygninger i træ.

Kilde: De forhåndenværende søm, Arkitektforeningen og Dreyers Fond.

Arkitekt: Johansen Skovsted
Arkitekter for Ringkøbing-Skjern Kommune
Foto: Rasmus N orlander.

NYT LIV I LANDSBYEN

Hahn Lavsen som led i projekt om Attraktive Livsrammer for Fremtiden. Ekspertgruppen for National Arkitekturpolitik inviterede Hahn Lavsen til at vise deres vision for, hvordan arkitekturen kan være med til at løse nogle af de større udfordringer, herunder levende landsbyer.

Forslag og visualisering:
Hahn Lavsen.

HVORDAN SIKRER VI STEDERS VÆRDI OG KULTURARV?

Vores bymidter mangler liv. Selvom der mange steder åbner flere restauranter og caféer, ses der en stigende grad af funktionsudtømmning af bymidterne og handelsstrøg i alle dele af landet. Det sker nogle steder som følge af affolkning, men de fleste steder sker det som følge af ændret adfærd, herunder nye arbejds-, handels- og transportmønstre. (Partnerskab for Levende Bymidter, Bolig og Planstyrelsen).

Funktionsudtømmningen efterlader mange tomme bygninger. Nogle bærer en særlig lokal identitet eller stedsspecifik værdi, og nogle kan nedrives med henblik på at frigive ressourcer og areal f.eks. til større sammenhængende naturområder.

"Gennem nye belægninger, kunstprojekter og istandsættelser står byrummene og i en vis grad også bygningerne nu smukke tilbage. Områdefornyelserne har uden tvivl haft en positiv effekt, men i flere tilfælde står butikslokaler stadig uden funktion. Hvordan kan de tomme butikslokaler omdannes/udnyttes både på den korte og den lange bane, så de ikke opleves som huller i tandrækken, men i stedet bidrager til oplevelsen af en levende by."

Open Call tilbagemelding fra Aabenraa kommune.

Læs mere: Ekspertgruppens Udfordringsbillede for arkitekturen.

#7

SKAB MANGFOLDIGE BOLIGTYPER

Tingbjerghusene af Vandkunsten. Eksempel på at fortætte mellem eksisterende byggeri med rækkehuse. Husene er ejerboliger, der er blevet bygget i den almene bebyggelses haverum.

Arkitekt: Vandkunsten og SLA for NREP.

Foto: Vandkunsten.

KVALITET FOR ALLE:

SKAB MANGFOLDIGE BOLIGTYPER

Vi skal have flere forskellige muligheder for det attraktive boligliv. Boligudbuddet skal afspejle den befolkning, der findes i Danmark i dag og i fremtiden. Samtidig skal vi mindske vores ressourceforbrug og give plads til naturen. Arkitekturen kan være med til at sætte billeder på nye måder at leve og bo på.

Vores areal- og komfortkrav skal gentænkes, så vi mindsker vores ressourceforbrug i både materialer og plads, samtidig med at vi skaber boliger, der er attraktive og giver os lyst til at bo der. Vi kan og skal dele mere, og det kan være en stor kvalitet og kilde til nærvær og fællesskab.

I en inddragende proces skal der udvikles forskellige boligtyper og ejerformer, så der findes en passende bolig til alle. Vi skal bygge boliger til forskellige livsfaser, familierformer og behov – f.eks. unge, udsatte og ældre – og til, at vi i højere grad blander os med hinanden.

Vores byrum og bygninger skal give plads og adgang til alle på tværs af behov. Der skal være diversitet i boligudbuddet og betalbare boliger samt mødesteder som understøtter social inklusion og sammenhængskraft på tværs af befolkningen. Derfor skal vi lære af og bygge videre på den almene sektors erfaringer med at forbinde det sociale og fysiske indsatser.

Eksemplerne i hvidbogen peger på at det er muligt at skabe mangfoldige boligtyper samtidig med, at vi fortætter.

TINGHUSENE: FORTÆTNING AF DET ALMENE BOLIGROMRÅDE TINGBJERG MED NYE BOLIGTYPER

Arkitekt: Vandkunsten og SLA
for NREP.

Foto: Vandkunsten.

UDVIKLING AF BOLIGER MED LAVT CO₂-AFTRYK

Living Places Copenhagen er det første eksempel på boliger, der er baseret på fem principper: boliger skal være sunde, til at betale, enkle, kunne deles over tid og være skalerbare. Projektet er udtænkt, designet og udviklet i et partnerskab mellem EFFEKT Arkitekter, Artelia, Enemærke & Petersen samt VELUX Gruppen.

Arkitekt: EFFEKT Arkitekter for
VELUX Gruppen.

Foto: Lasse Bak Mejlvang.

FRA PSYKIATRISK HOSPITAL TIL ALMENE BOLIGER

Da det psykiatriske hospital i Risskov lukkede i 2019, blev de fredede og bevaringsværdige bygninger omdannet til almene boliger. Omdannelsen blev gennemført med respekt for de bærende fredningsværdier og med bevarelse af den oprindelige rumdisponering. Den almene boligforening rummer 230 unikke lejligheder, hvor ingen er ens.

Arkitekt: ERIK arkitekter og Terra
Nova Landskabsarkitekter ApS
for AAB Aarhus.

Foto: Erik Arkitekter.

NI FAMILIER UDGØR ET BYFÆLLESSKAB

Da den firesporede vej, Thomas B Thriges Gade i Odense, blev lukket fik ni familier mulighed for at gå sammen i et byggefællesskab og udforme en bolig helt efter egne ønsker. Det borgerdrevne byggeprojekt udgør i dag rammen for et fællesskab.

Arkitekt: Praxis Arkitekter for Byfællesskabet.

Foto: Byfællesskabet.

FÆLLESSKAB OM BRØD

Tingstedet er et kunst- og arkitekturprojekt i Taastrupgaard, hvor beboere har fundet sammen om et sted til at bage brød. Projektet, som inkluderer ler fra egen jord, håndslag og genbrugssten fra Rigshospitalet, er udviklet i samarbejde med beboere og havefællesskabet Det Grønne Hjørne.

Projektet er sat i værk af Den boligsociale helhedsplan i AKB, Taastrupgaard og med arkitekt og kunstner Gitte Juul som igangsætter.

Arkitekt: Gitte Juul samt beboere i Taastrupgaard
Foto: Taastrupgaard.

HÅNDVÆRKSKOLLEGIET, HORSENS

Håndværkskollegiet er opført på de tidligere godsbanearealer i Horsens. Kollegieboligerne som udover at have fællesarealer også har værkstedsfaciliteter, giver et særligt studiemiljø for de studerende.

Håndværkskollegiet bygger på inspiration fra fortidens faghøjskoler og spiller sammen med elementer fra nutidens højskoler, hvor dannelse og interessefællesskab er i centrum.

Arkitekt: CUBO, Danø Arkitektur og Schønher, for BRF Fonden / Fonden for Håndværkskollegier.
Foto: Frame & Work / Fonden for Håndværkskollegier.

BOLIGERNES RESSOURCEFORBRUG ER FOR HØJT , VI BOR BLANDT DEM VI LIGNER OG KAN I HØJRERE GRAD LADE OS INSPIRERE AF DET ALMENE

Boligarealet er i dag er den faktor, som umiddelbart har størst indflydelse på de samlede CO2-udledninger og ressourceaftryk fra byområder. Flere kvadratmeter kræver flere byggematerialer i opførelsen, og et højere energiforbrug i brugsfasen til opvarmning og elforbrug (kilde: Concito).

En undersøgelse fra Rockwoolfonden om bosætningen i Danmark i et 35-årigt perspektiv viser, at beboere med samme karakteristika klumper sig mere sammen inden for bestemte boligområder i de større byer, og at den boligmæssige segregering af socioøkonomiske grupper er højere i bykommuner end yderkommuner (Rockwoolfonden)

Vores almene boliger rummer et uforløst potentiale. Det samlede antal boliger i Danmark er næsten 3. mio., hvoraf ca. 643.000 boliger er almene. Der bor godt 1 mio. borgere i det almene. Der er en overvægt af helt unge og ældre i de almene boliger. (Boligstat.dk og BL).

"Vi har brug for en ny fortælling om det gode liv. Planlæggerne har én idé om det gode liv – færre m2, færre biler, mindre befæstelse, flere fællesfunktioner, mere kollektiv transport, mere natur. Men markedet og ejendomsmæglerne har en anden fortælling – 200 m2, 2 biler og vedligeholdelsesfrie haver. Det er en udfordring, at mange drømmer om liv, som ikke kan lade sig gøre inden for de planetære grænser. Hvem skal diktere, hvordan vi drømmer om at bo?"

Open call tilbagemelding fra Køge Kommune.

Læs mere: Ekspertgruppens Udfordringsbillede for arkitekturen.

#8

PRIORITER NY, FORPLIGTENDE KOORDINERING

Arkitektskolen Aarhus.

Arkitekt: ADEPT i samarbejde
med Vargo Nielsen Palle,
Rolvung & Brøndsted for
Bygningsstyrelsen og Arkitekt-
skolen Aarhus.

Foto: Rasmus Hjortshøj

KVALITET FOR ALLE:

PRIORITER NY, FORPLIGTENDE KOORDINERING

Arkitekturen har potentiale til at understøtte flere af samfundets ambitioner inden for klima, biodiversitet og den sociale sammenhæng, men omstillingen går for langsomt. Forpligtende og faciliterede samarbejder kan være vejen til en hurtig omstilling.

Der skal være en kobling og koordinering mellem EU, nordisk samarbejde, statsligt niveau, kommuner og branche, og mellem de ministerier og styrelser, der har ansvar for lovgivning og områder inden for byggeri og planlægning. Der skal også være planlægning og samarbejde på tværs af kommunegrænser samt fokus på borgerinddragelse. Det kræver samtidig, at vi koordinerer og forbinder uddannelse, forskning og praksis for at få nye løsninger ud at leve. Arkitekturen har, ligesom kunsten, potentialet til at udvikle samfundet ved at skabe bud på en attraktiv fremtid.

Vi har allerede meget af den viden og flere af de løsninger der skal til inden for byggeri og planlægning, men det kræver mere forpligtende samarbejde, koordinering og inddragelse for at få løsningerne i anvendelse.

Eksemplerne i hvidbogen peger på, at det betaler sig at samarbejde og koordinere på tværs og at denne samarbejdsform skal på alle niveauer bør fremmes.

NY SAMARBEJDSMODEL DA ARKITEKTSKOLEN I AARHUS BLEV BYGGET

Tillid, åbenhed og vidensdeling var nøgleordene i den nye New Partnering samarbejdsmodel, som Bygningsstyrelsen skabte i forbindelse med byggeriet af den nye arkitektskole i Aarhus. Modellen er udviklet med henblik på at skabe en optimeret byggeproces og byggeprojekt.

Arkitekt: ADEPT i samarbejde med Vargo Nielsen Palle, Rølvung & Brøndsted for Bygningsstyrelsen og Arkitektskolen Aarhus. Øvrige rådgivere: Tri-Consult, Etos Ingeniører, A2, Nord Arkitekter, Steensen Varming, Lendager Arkitekter, Praksis Arkitekter (bibliotek) og Lea Porsager (kunstner) Entreprenør: A. Enggaard A/S
Foto: Rasmus Hjortshøj.

11 KOMMUNER OG TRE REGIONER SAMARBEJDER I PARTNERSKAB FOR VESTKYST TURISME

Alle Vestkystens 11 kommuner og tre regioner samarbejder om at udvikle og styrke vestkysten. Projektet tager udgangspunkt i at bygge videre på alt det særlige ved Vestkysten og skabe langsigtet udvikling af turismen uden at gå på kompromis med naturen.

Kilde: Udviklingsplan for
Vestkysten. Partnerskab for
Vestkyst Turisme.
Foto: Steffen Stamp.

TVÆRSEKTORIELT PARTNERSKAB PÅ TVÆRS AF BYGGERIETS FØDEKÆDE

I 2023 lancerede Holland den nationale strategi for biobaseret byggeri. Bag strategien står fire ministerier som er gået sammen med henblik på at fremme markedet for biobaserede byggematerialer ved, at det offentlige går ind som indkøber. Det er bl.a. ambitionen, at mindst 30% af de nybyggede boliger skal bruge mindst 30% biobaserede materialer i 2030, samt at en væsentlig del af de materialer, der anvendes til infrastruktur, skal være biobaserede. Strategien er et eksempel på et samarbejde på tværs af byggeriets værdikæde.

Kilde: Biobased Bouwen.
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
Ministerie van Infra-structuur en Waterstaat. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Ministerie van Economische Zaken en Klimaat. Ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening.

Foto: EcoCocon.

DET GÅR FOR LANGSOMT

Vi står over for både en biodiversitets-, miljø- og en klimakrise, som stiller nye markante krav til alle sektorer i vores samfund, under hensyntagen til den sociale sammenhæng.

Men det går for langsomt og det kræver at vi arbejder på nye måder, hvis arkitekturen skal bidrage til at indfri samfundets ambitioner for klima, miljø og den sociale sammenhæng.

Også ifølge Byggeriets Handletank for Bæredygtighed peges der på, at vi skal accelerere omstillingen: "Bygge- og anlægssektoren står på tærsklen til en gennemgribende, nødvendig og velkommen omstilling af sektoren, der kræver øjeblikkelig handling på tværs af hele værdikæden. I takt med at klimaforandringerne og tabet af biodiversiteten tager til, er der et presserende behov for at accelerere omstillingen til øget bæredygtighed."

Kilde: Byggeriets Handletank for Bæredygtighed.

Læs mere: Ekspertgruppens Udfordringsbillede for arkitekturen.

SCENARIER FOR FREMTIDENS ARKITEKTUR

For at undersøge arkitekturens potentiale har Ekspertgruppen udviklet en scenarie-model for fremtidens arkitektur. Med afsæt i denne er fire arkitektvirksomheder blevet udpeget til at tegne en fremtid inden for modellens rammer for at afprøve tilgange til arkitekturen inden for byggeri og planlægning.

Scenariemodellen består af to niveauer: planlægningsniveau og bygningsniveau, som tilsammen skaber fire scenarier. På planlægningsniveauet kan der enten urbaniseres og frigives areal til natur, eller der kan være spredte bytyper tættere på naturen. På bygningsniveauet kan det eksisterende enten genanvendes / transformeres, eller der kan opføres bæredygtigt nybyggeri.

I SCENARIO 1 ses en fremtid, hvor vi urbaniserer byerne og frigiver areal til natur, og hvor vi bygger ved at genanvende og transformere.

I SCENARIO 2 ses en fremtid, hvor vi har spredte bytyper tættere på naturen, og hvor vi bygger ved at genanvende og transformere.

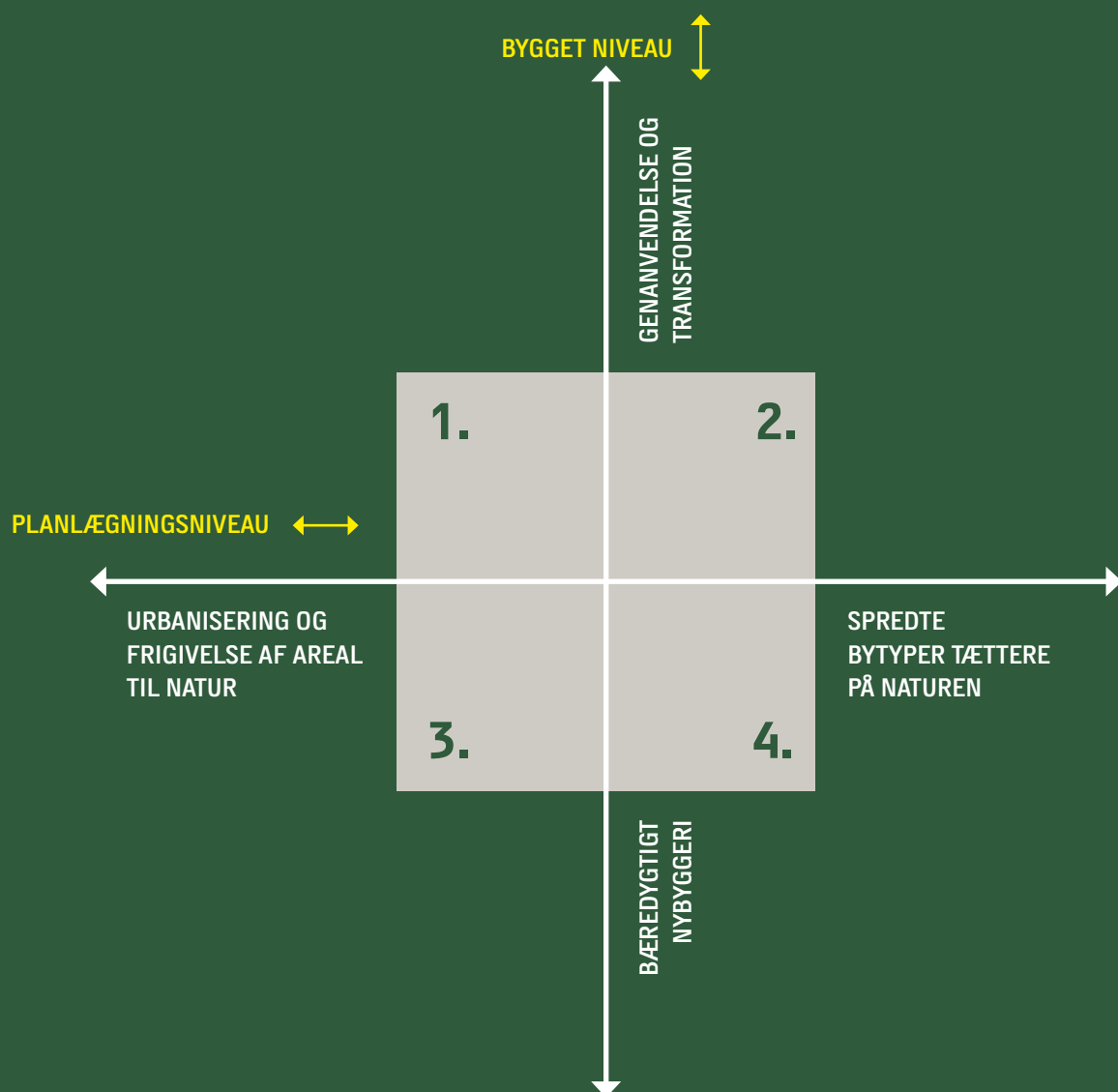
I SCENARIO 3 ses en fremtid, hvor vi urbaniserer byerne og frigiver areal til natur, og hvor vi fortætter med bæredygtigt nybyggeri.

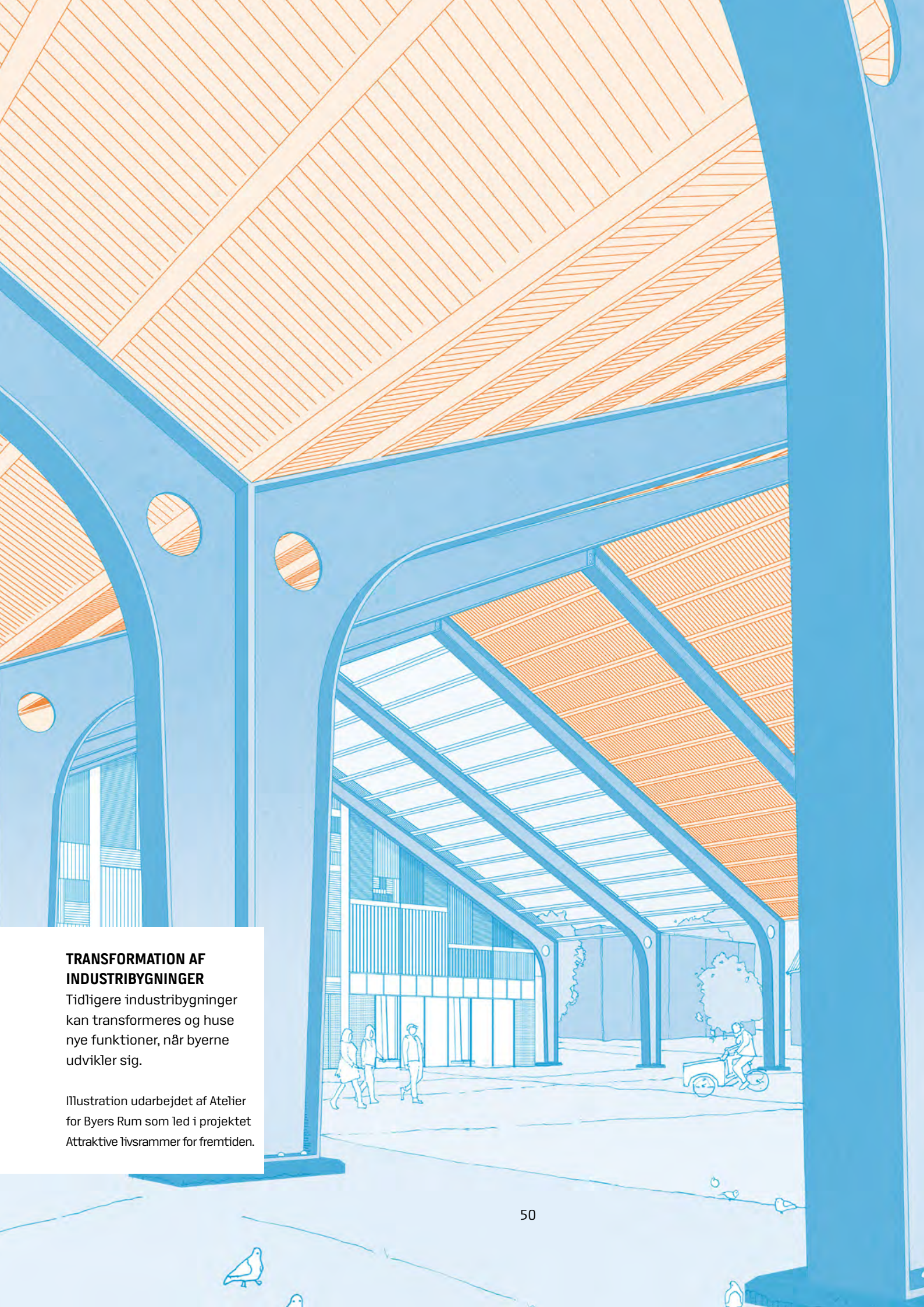
I SCENARIO 4 ses en fremtid, hvor vi har spredte bytyper tættere på naturen og bygger bæredygtigt nybyggeri på naturens præmisser.

De fire fremtidsbilleder, der blev udviklet af tegnestuerne, rummer alle potentialer og udfordringer, og de har informeret ekspertgruppens arbejde med de otte dogmer. Alle fire fremtider viser arkitekturens potentiale til at sætte billeder på fremtiden.

I det følgende afsnit i illustreres de fire fremtidsbilleder, og de kan fungere som inspiration til, hvordan forskellige tilgange til fremtidens arkitektur kan se ud.

De fire fremtidsbilleder er desuden blevet til fire film udarbejdet i samarbejde med Dansk Arkitektur Center. Filmene kan ses på www.dac.dk

An architectural illustration showing the interior of a large, transformed industrial building. The space is characterized by a high ceiling with a complex, diagonal wooden slat pattern in a light orange-brown color. The walls and structural columns are a solid blue. Several large, arched openings in the walls and ceiling allow light to filter through. In the background, a modern building with large glass windows is visible through the arches. In the foreground, three people are walking on the left, and a person is riding a bicycle on the right. The floor is a light blue-grey color. The overall style is clean and modern, with a focus on light and space.

TRANSFORMATION AF INDUSTRIBYGNINGER

Tidligere industribygninger kan transformeres og huse nye funktioner, når byerne udvikler sig.

Illustration udarbejdet af Atelier for Byers Rum som led i projektet Attraktive livsrammer for fremtiden.

SCENARIO 1

VI KAN TRANSFORMERE DE BYER, VI ALLEREDE HAR

AT SAMLE OS I BYERNE GIVER PLADS TIL NATUR

Frem for at inddrage nye arealer, prioriterer vi hvilke byer vi styrker, og samler os der, hvor vi allerede bor.

Når vi samler os i byerne, får landskabet den plads og de sammenhænge, som er en forudsætning for, at biodiversiteten styrkes. Her ses et bud på en bybeskyttelseslinje, så byerne ikke vokser og inddrager nyt areal.

Illustration udarbejdet af Atelier for Byers Rum som led i projektet Attraktive livsrammer for fremtiden.

**HVOR LIDT SKAL DER TIL,
FØR EN BYGNING KAN FÅ
NYT LIV?**

Illustration udarbejdet af Hahn
Larsen som led i projektet
Attraktive livsrammer for
fremtiden.

SCENARIO 2

VI KAN STYRKE DET LOKALE I LANDSBYERNE

AT BYGGE VIDERE PÅ DET VI ALLEREDE HAR

Vi bevarer, transformerer og renoverer de bygninger, der allerede findes i byerne på tværs af landet. Udgangspunktet er i byernes eksisterende særkender, historie og identitet, så de får lov at live videre. Frem for at bygge nyt og derved udviske byernes identitet og værdier, dyrker og styrker vi i stedet det lokale. Her er fremtidens arkitektur de tomme bygninger og byrum, der allerede findes, og det nye liv vi kan skabe i dem.

Illustration udarbejdet af
Hahn Lavsén som led i projektet
Attraktive livsrammer for
fremtiden.

FORTÆTNING I ET TIDLIGERE INDUSTRIKVARTER

Der bygges oven på og mellem
de eksisterende bygninger, som
også transformeres.

Illustration udarbejdet af Os
Arkitekter som led i projektet
Attraktive livsrammer for frem-
tiden.

SCENARIO 3

VI KAN FORTÆTTE MED NYE BYGNINGER OG GRØNNE AREALER I INDUSTRI- OG PARCELHUSKVARTERER

FØR OG EFTER

Vi kan samle os i byerne ved at fortætte med nyt byggeri inden for de byer, vi allerede har. De nye bygninger indpasses i byens struktur ved at lægge dem mellem eller oven på de eksisterende bygninger. Samtidig højner vi områdets kvalitet ved at tilføje rekreative grønne arealer. Omkring byerne får landskabet plads, fordi det vi bygger, bygges inden for de arealer, hvor vi allerede har bygget. Her ses fortætning og rekreative arealer i et parcelhusområde.

Illustration udarbejdet af Os Arkitekter som led i projektet Attraktive livsrammer for fremtiden.

MINDSKET AFTRYK I TERRÆNET

Træbyggeri i landskabet,
hvor bygningens aftryk
i terrænet mindskes, og der
bygges af lokale materialer.

Illustration udarbejdet af DETBLÅ
som led i projektet Attraktive
livsrammer for
fremtiden.

SCENARIO 4

VI KAN BYGGE PÅ NATURENS PRÆMISSER

BYGGERI PÅ NATURENS PRÆMISSER

Når vi bygger, skal det altid ske på naturens præmisser: Det er naturen, der sætter rammen, og byggeriet der underordner sig – frem for omvendt. Det handler derfor altid om at aflæse og tage udgangspunkt i naturen: Landskabets terræn, vandets veje og biodiversiteten.

Vi skal give landskabet plads frem for at bygge på nye arealer. Selvom vi ikke skal bygge nyt i landskabet, som dette scenarie undersøger, kan scenariet alligevel pege på, at vi kan lære at bygge nænsomt i naturen, herunder ved anlæggelse af energianlæg som solceller. Når vi bygger her, skal det bero på en grundig arkitektonisk og landskabelig analyse: Hvor bygger vi, og hvor frigiver vi plads? Kan byggeriet fjernes igen, hvis vores behov ændrer sig? Kan vi samtænke flere funktioner, så vi optager så lidt plads, som muligt?

Illustration udarbejdet af DETBLÅ som led i projektet Attraktive livsrammer for fremtiden.

ATTRAKTIVE OG ANSVARLIGE RAMMER FOR LIV

MINDRE RESSOURCEFORBRUG,
PLADS TIL NATUR OG KVALITET FOR ALLE

Ekspertgruppen for

NATIONAL ARKITEKTURPOLITIK